یادداشت

داشتن پلن‌های مختلف توافق را نزدیک‌تر می‌کند

حسن لاسجردی
کارشناس مسائل بین‌الملل

مذاکرات برجام به روند فرسایشی رسیده و دو طرف سقفی را برای خود قائل شده‌اند و علاقه‌مند هستند که بر روی آن سقف حرکت کنند. به همین جهت تا موقعی که این نگاه عوض نشود و دو طرف مذاکرات نپذیرند که یا باید به صورت پله پله یا پکیج و بسته کامل با یکدیگر کنار بیایند به نظر می‌رسد که این مذاکرات فرسایشی ادامه پیدا خواهد کرد. لذا مذاکرات دوحه، پیش از آن ۸ دور مذاکراتی که در وین صورت گرفت و پیشنهاد اخیر اتحادیه اروپا همه مقدمات یا مؤخراتی است که تلاش می‌کند سقف آرزوها را مقداری جابه‌جا کند. اما با توجه به دلایلی که دو طرف دارند هیچ کدام نمی‌توانند خیلی کوتاه بیایند و تا زمانی که چنین نگاهی وجود دارد مذاکرات به نتیجه نخواهد رسید. از طرفی زمانی که موضوع مذاکرات پیش می‌آید موضوع منافع کشورهای روی میز خیلی مهم می‌شود. یعنی نمی‌توانیم بگوییم که مذاکرات ۴+۱ با ایران شکل گرفته اما برخی از کشورها یا بلوک‌های قدرت یا منافع خود را کمتر دیدند یا اصلا منافع خود را نادیده گرفتند. لذا زمانی که بحث مذاکرات پیش می‌آید همه طرف‌های حاضر علاقه‌مند هستند که منافع خود را کسب کنند و امتیازاتی دریافت کنند. در این فرایند شاید برخی اتفاقات و حوادث بتواند شرایط را تسهیل کند. مثلا در گذشته اینگونه بوده که چون اروپایی‌ها اصطلاحا برپاکننده مذاکرات بوده‌اند مقداری حرفشان بیشتر و بهتر از بازیگران دیگر خریدار داشته است. در حال حاضر نیز شاید اینگونه باشد که با توجه به رویکردی که دولت در نوع نگاه خود به سیاست خارجی دارد برخی از بازیگران حرفشان خریداری بیشتری داشته باشد تا دیگر بازیگران. بنابراین روس‌ها نیز در تلاشند که به گونه‌ای میز مذاکرات را مدیریت کنند که منافع خود را کسب کنند. حال این منافع امکان دارد که برخی اوقات گرفتن امتیاز از آمریکا برای مذاکرات موشکی باشد یا منازعاتی که میان آمریکا و روسیه موجود است. یا در خصوص بحث انرژی و تحریم روس‌ها باشد که روس‌ها بتوانند منافع اقتصادی بیشتری کسب کنند. هرچند که تحریم روس‌ها از سوی اتحادیه اروپا همراهی نشده است. لذا بازیگرانی که دور میز می‌نشینند همه به دنبال منافع خود هستند و این توان تیم مذاکره کننده است که باید هنر گرفتن امتیازات بر اساس ملاحظات و مقتضیات روز داشته باشد. در نهایت چشم‌انداز مذاکرات اینگونه است که کشورهایی که برای خودشان مذاکرات هدفمند شکل می‌دهند حتما پلن‌های مختلفی دارند و یک پلن روی میز حاضر نیست. در این راستا به نظر می‌رسد تجربه ما در سالیان سالی که مذاکره صورت گرفته همیشه برای موقعیت‌ها و فرصت‌های مختلف جایگزین و آلترناتیو داشتیم. اگر چنین شرایطی باشد که جایگزی‌های مختلفی وجود داشته باشد مذاکرات به نتیجه‌گیری و رسیدن به توافق نزدیک‌تر خواهد شد. در حال حاضر برخی از خواسته‌های طرفین به نقطه انجماد رسیده و حاضر نیستند از یک سقفی پایین بیایند. لذا وقتی موضوع مذاکره در یک سقفی بسته می‌شود دیگر مذاکرات خیلی جلو نمی‌رود و با روند فرسایشی مواجه می‌شود.

نگاه

حسن هانی‌زاده:

سیاست دولت در ایجاد همگرایی منطقه‌ای موفق بوده است

یک کارشناس مسائل منطقه با بیان اینکه فضای منطقه در راستای تعامل و همگرایی بین کشورها حرکت می‌کند، گفت: تحولات اخیر در منطقه نشان می‌دهد سیاست دولت سیزدهم برای ایجاد همگرایی منطقه‌ای موفق بوده است. حسن هانی زاده درباره اظهارات مقامات اردن، کویت و یا امارات برای معرفی سفیر در ایران گفت: با توجه به اینکه در جریان سفر اخیر بایدن رئیس‌جمهور آمریکا به منطقه و حضور در کنفرانس جده که با شرکت سران شش کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس و همچنین مصر، اردن و عراق برگزار شد، بایدن تلاش کرد تا کشورهای عربی را به تشکیل یک مجموعه عبری- عربی علیه ایران و محور مقاومت وادار سازد. وی تصریح کرد: اما سران کشورهای عرب از جمله بن سلمان، پادشاه اردن، رئیس‌جمهور مصر و امیر قطر در سخنرانی در این نشست اعلام کردند ایران دوست کشورهای عربی است و این کشورها مشکلی با ایران ندارند، ایران شریک کشورهای عربی است در نتیجه این پاسخ‌ها بایدن را غافلگیر کرد و او شکست بزرگی متحمل شد. این کارشناس مسائل خاورمیانه افزود: پاسخ‌هایی که بایدن از سران کشورهای عربی دریافت کرد، نشان داد این کشورها بر اساس منافع مشترک با ایران همکاری می‌کنند. هانی زاده در ادامه بیان کرد: بعد از شکست بایدن، برخی از کشورهای عربی، از جمله عربستان، امارات و کویت در تلاش هستند تا سطح روابط با ایران را بهبود بخشند. وی یادآور شد: در همین راستا ششمین دور مذاکرات ایران و عربستان در بغداد در فاز سیاسی آغاز خواهد شد که بعد از مذاکرات سیاسی، وزیر خارجه ایران به بغداد سفر کرده و با همتای سعودی خود دیدار می‌کند که در آن جا نیز بیانیه مشترکی برای از سرگیری روابط تهران و ریاض ارائه می‌دهند. این کارشناس مسائل منطقه با تاکید بر اینکه فضای منطقه در راستای تعامل و همگرایی بین کشورهای عربی حرکت می‌کند، گفت: در طول یکسال گذشته سیاست دولت سیزدهم به این سمت و سو بوده که همکاری بین کشورهای منطقه و آسیای میانه ایجاد شود نمونه آن هم سفرهای اخیر رؤسای جمهور ترکمنستان، قزاقستان و نخست وزیر عراق و همچنین سفر امیر قطر به تهران اخیرا هم سفر و اردوغان و پوتین به تهران است که نشان می‌دهد سیاست دولت برای ایجاد همگرایی منطقه‌ای موفق بوده است. هانی زاده خاطرنشان کرد: مساله این است به زودی سطح روابط دیپلماتیک ایران، با امارات و کویت از کاردار به سفیر ارتقا پیدا می‌کند که نشان دهنده این است که تلاش صهیونیست‌ها برای نفوذ به منطقه با شکست مواجه شده و ایران توانسته با سیاست هایش اطمینان را به کشورهای عربی دهد که شریک کاملا مطمئنی برای این کشورها است.

سیدمحمد غرضی در گفت‌وگو با «آرمان ملی»:

قرار نیست چرخ را از نو بسازیم

مردم نمی‌توانند نسبت به عملکرد دولت به جمع‌بندی برسند
رئیسی از تجربه دولت‌های گذشته بیشتر استفاده کند
برخی وزرا به جای متخصص از کارشناس سیاسی استفاده می‌کنند
رئیسی باید تبعیض‌ها را در جامعه از بین ببرد
مردم با وجود دریافت یارانه بیشتر، ناراضی هستند
دولت باید تلاش کند اعتماد مردم را بیشتر به دست بیاورد
از زمان قاجار تاکنون، تورم باعث شده تولید کشور زیر سوال برود

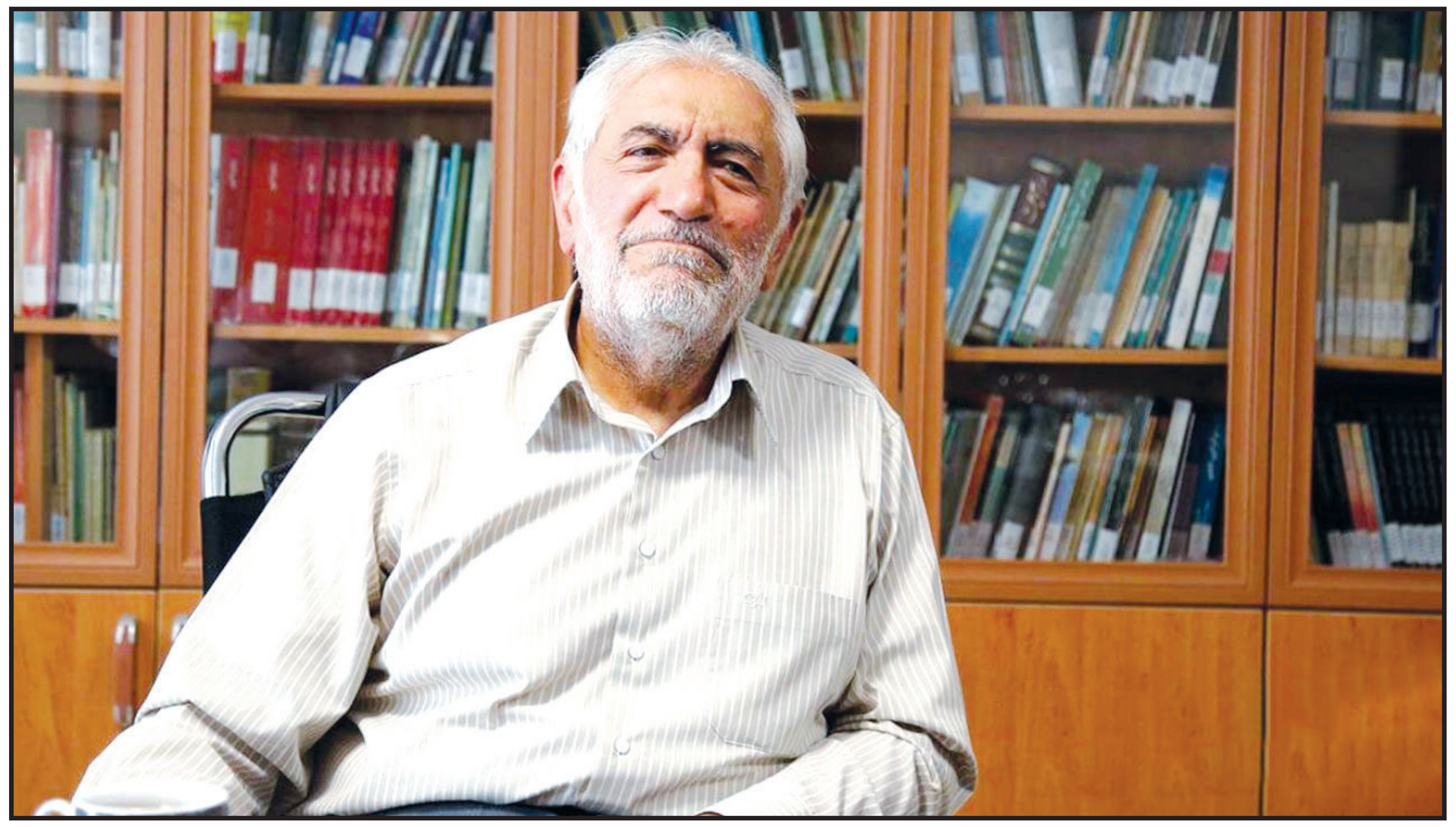

آرمان ملی – احسان انصاری: دولت سیزدهم به یک سالگی خود رسیده و به همین دلیل تحلیل و ارزیابی نقاط قوت و ضعف دولت در یک سال گذشته می‌تواند در تعیین مسیر آینده دولت تأثیرگذار باشد. ابراهیم رئیسی در انتخابات ریاست جمهوری وعده‌هایی به مردم داد که بیشتر آن اقتصادی بود. این در حالی است که چالش‌های اقتصادی مردم هنوز کاهش پیدا نکرده است. «آرمان ملی» برای تحلیل و بررسی عملکرد یک ساله دولت سیزدهم با سیدمحمد غرضی، وزیر اسبق نفت گفت‌وگو کرده است. غرضی معتقد است: «یکی از مشکلات دولت فعلی این است که برخی وزرا و مدیران دستگاه‌ها، سوابق کشور را به خوبی نمی‌شناسند. بنابراین مردم توانایی اینکه از اعمال دولت یک جمع‌بندی داشته باشند، ندارند.» در ادامه ماحصل این گفت‌وگو را می‌خوانید.

دولت به یک سالگی خود رسیده و در شرایط کنونی می‌توان نقاط قوت و ضعف دولت را بهتر مورد ارزیابی قرار داد. به نظر شما مهم‌ترین نقاط قوت و ضعف دولت در سال ابتدایی خود چه بود؟

مهم‌ترین نقطه قوت دولت سیزدهم این است که صحبت‌های آقای رئیسی برای مردم امیدوارکننده بوده است و جریان اجتماعی پای ایشان و تشکیل دولت‌شان ایستاد. اکنون یک سال از تشکیل دولت گذشته، اما گرانی و مشکلاتی که توسط رانت‌خواران بر مردم تحمیل شده، مشکلات زیادی برای مردم و دولت سیزدهم به وجود آورده است. نکته این است که دولت باید قوانین تبعیض‌آمیز را از بین ببرد تا دست رانت‌خواران بر امور عامه مردم کوتاه شوند. قوانین تبعیض‌آمیز مثل همین قیمت خودرو که گاهی دولتی می‌شود، گاهی به صورت قرعه‌کشی به فروش می‌رسد. یا قیمت ارز یا واردات دولتی اجناس و غیره که گرفتاری‌های بسیاری را برای دولت و مردم ایجاد می‌کند. دولت باید بتواند موانع را پشت‌سر بگذارد تا با مشکلات کمتری مواجه شود. بنابراین شاید بتوان گفت نقطه ضعف دولت تا این مرحله، همین وجود قوانین تبعیض‌آمیز است.

آیا آقای رئیسی به وعده‌هایی که به مردم داده‌اند عمل کرده‌اند؟

منش سیاسی آقای رئیسی این بوده که از متخصصانی استفاده کنند که خارج از دولت‌های قبلی باشند. در واقع ایشان به دنبال جذب نیروهای جوان در دولت‌شان هستند. استفاده از نیروهای جوان ایده‌ای بسیار خوب و موثری است، ولی اگر قرار باشد چرخ را کاملاً از نو بسازیم، دچار گرفتاری‌هایی می‌شویم و تجربیات گذشته به هدر می‌رود. بنابراین حالا که ادب سیاسی آقای رئیسی این بوده که از نیروهای جوان استفاده کند، باید برای انتقال تجربیات دولت‌های گذشته به مجموعه خود فعال‌تر باشند. ملاحظه می‌کنید که برخی از وزرا در دولت فعلی، چندان نتوانسته‌اند کارشناسان داخل وزارتخانه را جذب کنند و به جای کارشناسان متخصص، از کارشناسان سیاسی استفاده کرده‌اند.

> منش سیاسی آقای رئیسی این بوده که از متخصصانی استفاده کنند که خارج از دولت‌های قبلی باشند. در واقع ایشان به دنبال جذب نیروهای جوان در دولت‌شان بوده‌اند. استفاده از نیروهای جوان ایده‌ای بسیار خوب و موثر است، ولی اگر قرار باشد چرخ را کاملاً از نو بسازیم، دچار گرفتاری‌هایی می‌شویم

مهم‌ترین مطالبه مردم از دولت بهبود وضعیت معیشتی و اقتصادی بوده. دولت به چه میزان در این زمینه توفیق به دست آورده است؟

یکی از رویکردهای دولت سیزدهم برای بهبود معیشت مردم، افزایش مبلغ یارانه بود. اینکه چهارصد هزار تومان یارانه به دهک‌های پایین و سیصد هزار تومان به بقیه داده شود، قطعاً کمک‌کننده است. ولی این مبالغ و یارانه‌ها، نباید به مدد چاپ پول بدون پشتوانه به دست مردم برسد. چاپ پول بدون پشتوانه، تورم را افزایش می‌دهد، به دنبال آن هزینه‌ها بالا می‌روند، و در نتیجه رضایت مردم با وجود گرفتن یارانه بیشتر، کمتر می‌شود. زیرا معیشت‌شان به دنبال تورم دچار مشکل شده و این مبلغ یارانه مشکلی از آنها حل نخواهد کرد. ولی اگر دولت به جای اینکه اسکناس چاپ کند، بتواند گردش ریال را در داخل دولت تنظیم کند، موثرتر است. خلق پول تورم را بیشتر می‌کند و در نتیجه مردم با وجود دریافت یارانه بیشتر، ناراضی می‌شوند و معیشت‌شان دچار مشکل می‌شود.

دولت مدعی جراحی اقتصادی است. آیا زمان و نحوه این جراحی را مناسب می‌دانید؟

فقط همین دولت با این مساله مواجه نبوده است و بلکه بقیه دولت‌ها نیز با چنین وضعیتی مواجه بوده‌اند. بارها عنوان کرده‌ام که از دولت قاجار تا امروز این جریان تورم تولید کشور را زیر سوال برده و دائم جریان قاچاق و گرفتاری داخلی و تفاوت نرخ ارز وجود داشته و به تمام دولت‌ها آسیب زده و این دولت نیز استثنا نخواهد بود. حتی در دولت آقای احمدی‌نژاد که ششصد میلیارد دلار درآمد نفتی داشت و در دولت آقای روحانی نیز دلار هزار تومانی رسید به سه هزار تومان و سی هزار تومان و بار آن به دوش مردم افتاد. اما اگر قرار باشد که در این میان عده‌ای امتیاز داشته باشند و عده‌ای نداشته باشند، آنها که بدون امتیاز مانده‌اند، ناراضی خواهند بود.

آیا تیم اقتصادی دولت از هارمونی و نظم کافی برخوردار است؟ چه چالش‌هایی در این زمینه می‌بینید؟

به نظرم یکی از مشکلات دولت فعلی این است که برخی وزرا و مدیران دستگاه‌های بزرگ، سوابق اجرایی کشور را به خوبی نمی‌شناسند. بنابراین مردم توانایی اینکه از اعمال دولت یک جمع‌بندی داشته باشند، ندارند. بنابراین فکر می‌کنم نظم کافی وجود ندارد.

مهم‌ترین اولویت دولت در زمینه سیاست خارجی لغو تحریم‌ها و احیای برجام بود. چرا تاکنون این اتفاق رخ نداده است؟ چه موانعی در این زمینه وجود دارد؟

این جریان چهل ساله است. در تمام این سال‌ها، ما دائم گرفتار تحریم‌ها بوده‌ایم. گاهی تحریم‌ها بین‌المللی بوده، گاهی اروپا بوده و گاهی دیگران. گرفتاری تمام دولت‌های گذشته و دولت جدید این است که بخشی از قدرت سیاسی با برجام مخالف است. کشورهای دیگر همه مخالف برجام هستند. آمریکا، اسرائیل، عربستان و اروپا، همه مخالف برجام هستند. آقای رئیسی فعلا نتوانسته این جریان مخالف چه خارجی و چه برخی در داخل را قانع کند. جریان‌های مخالف به آقای رئیسی فشار می‌آورند. آقای روحانی هم اخیراً گفته‌اند که اگر مجلس موافقت می‌کرد، من برجام را به نتیجه می‌رساندم. در نتیجه مشخص است که جریان مخالف برجام، هم در داخل دولت‌های مختلف و هم خارج آن وجود دارد.

> در داخل کشور، عده‌ای منتقد و مخالف برجام هستند و به دولت فشار می‌آورند و در خارج کشور نیز مخالفانی وجود دارد. بنابراین دولت نمی‌تواند از این سد به راحتی عبور کند. غیرممکن است که دشمنان خارجی دولت را رها کنند. من روزنه‌ای برای حل این مساله نمی‌بینم

رویکردی که تیم مذاکره کننده و دولت نسبت به مذاکرات در پیش گرفتند به چه میزان در به وجود آمدن بن‌بست کنونی تأثیر داشت؟

همان‌طور که عرض کردم در داخل کشور، عده‌ای منتقد و مخالف برجام هستند و به دولت فشار می‌آورند و در خارج کشور نیز مخالفانی وجود دارد. بنابراین دولت نمی‌تواند از این سد به راحتی عبور کند. غیر ممکن است که دشمنان خارجی دولت را رها کنند. من روزنه‌ای برای حل این مساله نمی‌بینم.

دولت باید چه رویکردی در پیش بگیرد؟

در صورتی که توانایی این را داشته باشند که قوانین تبعیض‌آمیز که موجب رانت‌خواری افرادی می‌شود را از بین ببرند، راه حضور دولت بین مردم بازتر می‌شود. ان‌شاا... که دولت فرصت بکند این قوانین را بشکند. در مورد این قوانین تبعیض‌آمیز، بهترین مثالی که می‌توانم بزنم نرخ ارز است که هم دولت تصویب کرده هم شورای نگهبان، عده‌ای ارز ارزان می‌گیرند آنهایی که ارز ارزان می‌گیرند، می‌روند جنس را در بازار آزاد می‌فروشند. بنابراین هم دولت ضرر می‌کند، هم مردم، هم تجارت. بنابراین صحبت من این است که قوانین تبعیض‌آمیز به ضرر دولت، به ضرر مجلس و به ضرر کشور است. بقیه موارد هم همین‌طور است. مثل اتومبیل، مثل مواد پتروشیمی و غیره، عده‌ای گاز ارزان می‌گیرند، ولی فرآورده‌های پتروشیمی را در بازار آزاد می‌فروشند. این هم به ضرر دولت است، هم به ضرر مردم است و هم به ضرر صنعت پتروشیمی. حمایت مردم از دولت و اینکه دولت در هر شرایطی کنار مردم باشد و تصمیماتش به نفع مردم، بهترین راه برای تحکیم بدنه دولت و شکستن سد مخالفان پیشبرد اهدافی است که هم به نفع مردم است و هم به نفع دولت.

چرا برخی تلاش می‌کنند با مطرح کردن موضوعاتی که در اولویت‌های بعدی جامعه هستند مطالبات اصلی مردم را به حاشیه ببرند؟

این افراد حاشیه‌ساز در بدنه دولت حضور ندارند و خارج از آن هستند. وزارت ارشاد اعلام کرد که در مورد حجاب، دولت هر مدلی از حجاب را قبول دارد، صرفاً هدف این است که حجاب در جامعه رعایت شود. اما این جریان دولت را رها نمی‌کنند. افرادی که ابزار حجاب را برای به حاشیه بردن دولت استفاده می‌کنند، برخی ارگان‌ها را رو به روی مردم قرار می‌دهند. این جریان دوقطبی، هم به ضرر دولت است، هم به ضرر مردم است و هم حتی به ضرر اجرای قوانین مربوط به حجاب است. حجاب جزو اصول و اهداف جامعه و انقلاب و جمهوری اسلامی است و باید رعایت شود و در این مساله شکی نیست، اما دو قطبی کردن جامعه و روش‌های مقابله‌ای، قطعا راه حل خوبی برای ترغیب مردم به رعایت حجاب نیست.

با توجه به شرایط موجود چه چشم‌اندازی پیش روی دولت مشاهده می‌کنید و چه فرصت‌ها و چالش‌هایی را در آینده در برابر دولت می‌بینید؟

چالش‌های این دولت هم مثل دولت‌های گذشته است. تمام دولت‌های گذشته هر هشت سال دولت را با مشکلات بسیاری به دولت بعد تحویل دادند. خدا کند و دعا می‌کنیم که دولت فعلی گرفتار این مشکلات نشود، اما این روند رانت‌خواری، دولت فعلی را هم رها نخواهد کرد. دولت باید تمام تلاشش را داشته باشد که از رانت‌خواران عبور کند. این یکی از بزرگ‌ترین و مهم‌ترین چالش‌هایی است که در این مسیر با آن مواجه است. رفع این موانع و گذر از آنها، قطعاً اعتماد مردم به دولت را افزایش داده و باعث می‌شود استحکام و قدرت دولت نیز بالاتر برود.

سیدجلال ساداتیان در گفت‌وگو با «آرمان ملی»:

منافع ایران در توازن روابط با غرب و شرق است

آمریکا و ایران به احیای برجام نیاز دارند

آرمان ملی – سهیل ثابت: تحولات حول محور برجام هر روز ابعاد مختلفی پیدا می‌کند و با اظهار نظر مقامات مختلف کشورهای حاضر در توافق مسائل مختلفی در حاشیه پیرامون توافق رخ می‌دهد. این در حالی است که چندی پیش جوزپ بورل، مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا در مطلبی که واکنش‌های زیادی از سوی سایر کشورهای عضو به‌همراه داشت آورد: «اکنون متنی را روی میز گذاشته‌ام که با جزئیات دقیق به لغو تحریم‌ها و همچنین گام‌های هسته‌ای مورد نیاز برای احیای برجام می‌پردازد. این متن بهترین توافق ممکن است که من به عنوان تسهیل کننده مذاکرات، آن را امکان‌پذیر می‌دانم» در راستای همین امر اروپایی‌ها به این گفته بورل تاکید کردند اما ند پرایس، سخنگوی وزارت خارجه آمریکا با تایید مواضع بورل اما باز هم توپ را به زمین ایران انداخت و گفت «ما دلیل ایجاد وقفه در احیای برجام نبوده‌ایم» با این حال در شرایطی که همه طرف‌ها بر لزوم تصمیم‌گیری نهایی برای احیای برجام تاکید دارند باید دید که در نهایت چه زمانی احیای برجام عملا به‌وقوع خواهد پیوست. در این راستا برای بررسی تحولات پیرامون احیای برجام، مواضع طرفین و اهمیت رسیدن به توافق برای همه طرف‌ها «آرمان ملی» با سیدجلال ساداتیان، تحلیلگر مسائل بین‌الملل و سفیر سابق ایران در انگلیس به گفت‌وگو پرداخته است که می‌خوانید.

با توجه به اظهارات اخیر مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا مبنی بر در دسترس بودن توافق خوب و نوع اظهارات مقامات غربی و مقامات کشورمان به چه میزان معتقد به رسیدن به توافق در آینده نزدیک هستید؟

مساله برجام و اختلافات ایران و آمریکا فعلا در شرایطی است که ایران و آمریکا هر کدام به فکر دست بالا در مذاکرات هستند و می‌خواهند نهایت امتیازات ممکن را از طرف مقابل بگیرند. لذا دولت فعلی فکر می‌کرد ظرف مدت کوتاهی به همان نتایج دستاورد آقای ظریف و گروهش خواهد رسید و خودشان نیز وعده داده بودند که ما دستاوردهای بالاتری را خواهیم داشت. متقابلا نیز آمریکایی‌ها فکر می‌کردند دولت جدیدی که روی کارآمده می‌تواند از او امتیازات بالاتری بگیرند. اما موقعیت تغییر کرد و به ویژه در این چند ماه اخیری که حمله روسیه به اوکراین را داشتیم اینجا نیز تحولات جدیدی اتفاق افتاد و در نتیجه هر کدام سعی می‌کنند که بگویند ما به دستاوردهای بیشتری احتیاج داریم و باید به آن برسیم. در حالی که هر دو به هم نیاز دارند. ایران نیاز دارد که برجام احیا بشود و بتواند به بازارهای بین‌المللی دست پیدا کند، نفت خود را به راحتی بفروشد و پول آن را بازگرداند. از طرف دیگر آمریکا نیز برای اینکه به خصوص روسیه را در فشار قرار دهد و تحریم‌های روسیه را کامل کند احتیاج دارد که روابط خود را با ایران برقرار کند تا هم بتواند موقعیت منطقه‌ای خود را حفظ کند و نخواهد در دو جبهه درگیر شود و اجازه ندهد که ایران به سمت روسیه برود و از ایجاد اتحاد و ائتلاف احتمالی جلوگیری کند. از آن طرف نیز وقتی بخواهند روسیه را تحریم کنند نفت و گاز ایران وارد بازار اروپا بشود و در نقطه مقابل نیز روسیه تلاش می‌کند که این اتفاق نیفتد. در چنین شرایطی اروپایی‌هایی که اظهار خوشبینی می‌کنند که اتفاقی خواهد افتاد طبیعی است که به‌شدت به این توافق احتیاج دارند و به دنبال این هستند که به نحوی از طرفین را بخرند. لذا اینکه آقای بورل یا انریکه مورا به تهران می‌آیند و تلاش‌هایی از طریق قطر و عمان اتفاق می‌افتد همه در راستای همین قضیه است. من می‌خواهم شکلی از این قضیه را ترسیم کنم که بازی هر کدام از بازیگران را متوجه شوید که هر کدام در چه شرایطی هستند. مقصر به وجود آمدن این شرایط انصافا آمریکا بوده و هست و هیچ تردیدی در اینکه آمریکایی‌ها کوتاهی‌های جدی کرده‌اند ولی هنوز از مصدر و موضع ابرقدرتی خود می‌خواهند حرف بزنند و بگویند که ما ایالات متحده آمریکا هستیم و این دیگران هستند که باید از موضع ما تمکین کنند و بپذیرند، نیست. البته هر دو طرف موضع خاص خود را داشته‌اند اما در اکثر موارد و مواقع حق با ایران بوده است. چون طرفی که از برجام خارج شده و به ایران خسارت وارد کرده آمریکایی‌ها بوده‌اند.

باوجود اینکه همه طرفین برجام به این موضوع اذعان دارند که طرف تخطی کننده از برجام آمریکا بوده و باید درصدد جبران برآید آمریکایی‌ها با فرار به جلو توپ را به زمین ایران می‌اندازند و ایران را دلیل عدم توافق می‌خوانند این نوع رویکرد آمریکا را از چه جهت می‌توان تحلیل کرد؟

تردیدی نیست که آمریکا از موضع ابرقدرتی و اینکه من آمریکا هستم برخورد می‌کند. لذا آنها با باور جایگاه خود و جایگاه ایران که به لحاظ فشارهای اقتصادی در این شرایط قرار گرفته اینگونه مطرح می‌کنند که ایران باید به آنچه ما می‌گوییم تن دهد و بپذیرد. لذا اینگونه نیست که طرفین هیچ تخلف و کوتاهی انجام نداده باشد ولی تاکید کردم که طرف خطاکار و کسی که قلدری می‌کند آمریکاست. آمریکایی‌ها از موضع طلبکارانه صحبت می‌کنند نه از موضع بدهکاری که بگویند آمریکا به اشتباه از برجام خارج شد و ما عذرخواهی می‌کنیم. اگر برخورد اینگونه بود که مساله حل می‌شد؛ ماجرا این است که آنها نمی‌خواهند از موضع قلدری خود پایین بیایند. هرچند که اروپایی‌ها نیز اذعان به خطای آمریکا دارند و در روند کار در شورای امنیت نیز اجازه ندادند که آمریکا اسنپ‌بک را فعال کند و هنوز این ماجرا به قوت خود باقی است. حال جای سوال دارد؛ آمریکایی که در چنینی وضعیتی بود که حتی رفقای پا به رکاب و متحدینش حاضر نشدند با آمریکا همراهی کنند چطور امروز باز هم از موضع قلدری برخورد می‌کند. این دو مساله با هم جور درنمی‌آید و نمی‌شود.

با این تفاسیر اساسا نوع رویکرد قدرت‌های بزرگ به احیای برجام را چگونه می‌بینید؛ منفعت محوری یا رسیدن به راه‌حلی کلی برای حل مساله برجام؟

محدودیت دیگر آمریکایی‌ها انتخابات داخلی این کشور است و دموکرات‌ها دنبال این هستند که این انتخابات را ببازند. برای اینکه اگر با ایران توافق کنند لابی اسرائیل و آیپک حتما موافقت نمی‌کنند و تلاش می‌کنند که دموکرات‌ها کرسی‌های بیشتری را در انتخابات کنگره از دست بدهند. لذا دموکرات‌ها درصددند که بحث احیای برجام و توافق را به بعد از انتخابات کنگره بکشانند بلکه از این فشار خود را خلاص کنند. سایر طرفین نیز اگر منافعش تامین نشود قدمی در راستای توافق بر نخواهند داشت. منافع ملی ایران ایجابی می‌کند که در روابط خود با غرب و شرق عالم توازن داشته باشد.

علی‌محمد نمازی در گفت‌وگو با «آرمان ملی»:

باید احزاب فراگیر در کشور داشته باشیم

احزاب ابزار اعمال دموکراسی در نظام‌های دموکراتیک هستند

آرمان ملی: هر چند که از زمان تشکیل احزاب سال‌ها و حتی دهه‌ها می‌گذرد؛ اما به قرائت قاطبه فعالان حزبی و سیاسی احزاب در ایران نتوانسته‌اند آنطور که باید و شاید به جهت کارکردی و عملکردی به جایگاه مطلوبی دست پیدا کنند. این در حالی است که در بسیاری از کشورها احزاب سیاسی جایگاه بسیار بالا و مهمی دارند و اساسا انتخابات پارلمان و حتی ریاست‌جمهوری در سایه عملکرد احزاب معنا و مفهوم پیدا می‌کند و فرد منتخب نیز چهره‌ای حزبی است که باید نسبت به عملکردهای خود به حزب متبوع خود پاسخگو باشد. با این حال این روند در کشورمان به دلایلی وجود ندارد و احزاب بیشتر سایه‌ای از کارکرد حزبی هستند که فقط در ایام چند روزه انتخابات فعال می‌شوند. این در شرایطی است که همه دولت‌ها از لزوم حمایت از احزاب گفته‌اند اما در عمل نشانه‌ای از حمایت از احزاب ندیده‌ایم. باید دید احزاب در آینده چه نقش و تاثیری در جامعه خواهند داشت. برای بررسی نقش و تاثیر احزاب در ترمیم اعتماد عمومی، لزوم به کارگیری آنها در قدرت «آرمان ملی» با علی‌محمد نمازی، فعال سیاسی اصلاح‌طلب و عضو حزب کارگزاران سازندگی به گفت‌وگو پرداخته است که می‌خوانید.

نقش احزاب در جامعه را چگونه می‌بینید و چرا با وجود تاکید برخی دولت‌ها بر استفاده از احزاب و نظراتشان برای اداره امور کشور این مساله غالبا رنگ حقیقت به خود نگرفته است؟

ابزار اعمال دموکراسی در نظام‌های دموکراتیک جهت اداره کشور آرای مردم، تشکل‌ها و احزاب سیاسی هستند اما سال‌هاست که در انتخابات احزاب جایگاهی ندارند. از طرفی دولت‌ها با انتخابات کارکرد حزبی نیستند و زمانی که دولتی برخاسته از کارکرد حزبی نباشد و خود را مدیون احزاب نداند طبیعتا با گفتن اینکه از احزاب جهت مشارکت استفاده می‌کنیم مساله‌ای حل نمی‌شود. در این صورت نباید انتظار استقبال احزاب را داشت تا برنامه‌ای ارائه بدهند و توقع داشت دولت‌ها از برنامه‌ها بهره‌برداری کنند. سال‌هاست احزاب در کشور ما جنبه تشریفاتی پیدا کرده‌اند، قدرتمند نمی‌شوند، عضو گیری صورت نمی‌گیرد و توسعه‌ای رخ نمی‌دهد. اصولا هواداران به حزب می‌پیوندند و تبدیل به اعضا می‌شوند که امید داشته باشند از طریق این حزب بتوانند در رقابت‌ها مشارکت داشته، در سطح شوراها و مجلس و ریاست‌جمهوری کاندیدا شده یا کاندیدا معرفی کنند و در رقابتی سالم به مراکز اداره کشور راه پیدا کنند. چگونگی اداره کشور با کارکرد حزبی، خواسته احزاب همین موضوع است موید این حرفم تشکل‌ها و احزاب گوناگون در کشور است و مرحله مقدماتی آن هستیم اما برای تبدیل شدن به کشوری که دارای دو حزب اصلی هستند مسیر طولانی در پیش است، انتخابات رقابتی باعث رشد احزاب می‌شود. باید فعالان سیاسی که حزب تشکیل داده‌اند با همکاری و ائتلاف تعداد احزاب را به چهار یا پنج حزب تقلیل دهند و در ادامه راه به دو حزب فراگیر تبدیل شوند که در یک سمت جناح اصلاح‌طلب را نمایندگی کند و دیگر سو جناح اصولگرا. عامل دیگر نیز این است که جامعه از مطالبات و توقعات بخشی و محلی و منطقه‌ای دست برداشته و در انتخابات به سمت مطالبات ملی پیش برود.

با توجه به شرایط فعلی احزاب سیاسی چگونه می‌توانند اعتماد عمومی جامعه را جلب کنند؟

من معتقدم برای رسیدن به این مهم ابتدا باید حاکمیت ریل‌گذاری انجام دهد در غیر اینصورت مانند لکوموتیوی است که بدون ریل در نقطه‌ای رها شده و سپس احزاب باید تلاش خود را جهت عضوگیری انجام دهند تا اعضا رشد نمایند و با رشد اعضا بتوانند مطالبات را شناسایی کنند و با موضوعات مشترک احزاب جدیدی تشکیل دهند. احزاب می‌توانند با تعامل مثبت با دولت و پذیرش این تعامل از سوی دولتمردان راهکارهایی برای حل و فصل مسائل و مشکلات جامعه ارائه کنند و پس از بهبود نسبی شرایط با بیان علل و عوامل بروز شرایط سخت برای مردم اعتماد آنها را جلب کنند تا مردم هم نسبت به دولت اعتماد بیشتری داشته باشند و هم در موعد انتخابات از احزاب و نفرات مورد تایید آنها حمایت‌های لازم را انجام دهند.

کارکرد احزاب اصلاح‌طلب به عنوان منتقد دولت در خصوص مسائل مختلف را چگونه می‌بینید؟

احزاب اصلاح‌طلب سعی داشتند در انتخابات ایفای نقش کنند تا تنور انتخابات گرم‌تر و دولت توانمندتری انتخاب شود و پس از انتخابات مایوس نشدند و در یک سال گذشته، شورای مرکزی حزب کارگزاران برنامه و جلسات گوناگونی داشته‌اند و دبیرکل آقای مرعشی معاونین جدیدی معرفی کردند، ستاد مرکزی مجدانه فعالیت دارد اما حلقه مفقوده نبودن ریل در کارکرد حزبی است. احزاب در کشورهای دارای دموکراسی به هر تعدادی که باشند، یک حزب در قدرت است و احزاب دیگر در موضع رقیب به عملکرد دولت نظارت می‌کنند. فلذا نقاط ضعف را یادداشت‌برداری می‌کنند و هنگام انتخابات به جامعه خاموش که عضو حزب نیستند و جمعیتی حدود ۵۰ یا ۶۰ درصد جامعه را در برمی‌گیرد ارائه دهند و احزاب باید نقش مطالبه‌گر را داشته باشند و با نگاه نقادانه عملکردها را مورد ارزیابی قرار بدهند.

به لحاظ آسیب‌شناسی دلایل عدم تحزب‌گرایی در ایران را چه می‌دانید؟

در درجه اول اشکالات ساختاری نمایان است به‌طور مثال زمانی که به فصل سوم قانون اساسی نگاه می‌کنیم حقوق شهروندی به خوبی تدوین شده و بعد جمهوریت نظام در اصل ششم مورد تاکید قرار گرفته است که اداره کشور بر آرای عمومی استوار است و این سخن امام (ره) میزان رأی ملت است. در قانون اساسی مکانیزمی برای نظارت بر اجرای آن و مسئولیت مهم رئیس‌جمهور که اجرای قانون اساسی است وجود ندارد. فلذا می‌بینیم در اکثر دولت‌ها روسای جمهور همواره نسبت به اختیارات کم خود منتقد بوده‌اند. لذا باید شرایطی فراهم شود که تلاش‌ها در جهت احیای جمهوریت پیش برود و باز هم نقش جمهور مردم در اداره کشور و انتخاب کارگزاران پررنگ گردد. باید از ظرفیت، آرا و نظرات چهره‌های شاخص کشور و دیگر چهره‌های شاخص که دلسوز نظام هستند برای حل مشکلات کشور و اداره بهتر کشور استفاده شود.

فرارو

مذاکرات برجام ادامه خواهد داشت

گزینه دیگری در دسترس نیست!

به رغم آنکه مسئول سیاست خارجه اتحادیه اروپا پیش‌نویس نهایی برای احیای توافق هسته‌ای را به طرفین اصلی توافق ارائه کرده، به‌نظر می‌رسد پیشنهادات اخیر از شانس کمی برای نجات برجام برخوردار باشد. قرن‌نو نوشت؛ به فاصله ۴ روز از انتشار یادداشت «اکنون زمان تصمیم‌گیری است؛ آیا قصد داریم توافق هسته‌ای را نجات دهیم؟» در روزنامه فایننشال تایمز، روز شنبه جوزپ بورل، مسئول سیاست خارجه اتحادیه اروپا بار دیگر دست به قلم شد و با انتشار مقاله دیگری با عنوان «اکنون زمان نجات توافق هسته‌ای ایران است» در وب‌سایت «سرویس اقدام خارجی اتحادیه اروپا» تلاش کرده به‌ظاهر آخرین تلاش‌های خود را برای ایجاد مصالحه میان طرفین اصلی مذاکرات احیای برجام به‌کار بندد. بورل در شرایطی به‌ظاهر در حال پایان‌دادن به دیپلماسی رفت و برگشتی خود است که در مقام هماهنگ‌کننده مذاکرات احیای برجام، شاهد توقف گفت‌وگوها در وین از ماه مارس است و مذاکرات غیرمستقیم ایران و آمریکا در شهر دوحه نیز بدون دستیابی به نتیجه‌ای خاص و عدم اعلام تاریخی مشخص برای دور بعدی مذاکرات به پایان رسید.

سیاست فشار حداکثری علیه ایران شکست خورده

بورل در مقاله خود ضمن اشاره به اینکه سیاست فشار حداکثری علیه ایران شکست خورده و اکنون بیش از هر زمان دیگری زنده نگه‌داشتن این توافق اهمیت دارد، متذکر شده: «پس از پانزده ماه مذاکرات سازنده و فشرده در وین، و تعامل‌های بی‌شمار با طرف‌های برجام و آمریکا، به این نتیجه رسیده‌ام که فضا برای مصالحه‌های مهم دیگر تمام شده است.» او در ادامه افزوده است؛ «من اکنون متنی را روی میز گذاشته‌ام که با جزئیات دقیق به رفع تحریم‌ها و همچنین گام‌های هسته‌ای موردنیاز برای احیای برجام می‌پردازد. این متن نشان‌دهنده بهترین توافق ممکن است که من به‌عنوان تسهیل کننده مذاکرات، آن را امکان‌پذیر می‌دانم. این یک توافق کامل نیست؛ اما همه عناصر اساسی را موردتوجه قرار می‌دهد و همه مصالحه‌هایی را که به‌سختی توسط همه طرف‌ها حاصل شده است، شامل می‌شود.»

واکنش محتاطانه

فحوای کلام بورل در مقاله اخیر به‌نوعی مشهودی مشابه یادداشت روز سه شنبه او در روزنامه فایننشال تایمز بود. به فاصله کمی از یادداشت اول، ایران و آمریکا به‌شکل محتاطانه‌ای نسبت به پیش‌نویس جدید و «نهایی» اتحادیه اروپا واکنش نشان داده بودند. ند پرایس، سخنگوی وزارت خارجه ایالات متحده در گفت‌وگو با خبرنگاران، ضمن تقدیر از تلاش‌های اتحادیه اروپا طی مذاکرات احیای برجام اظهار داشت آمریکا تغییرات پیشنهادی اتحادیه اروپا در مورد روند بازگشت به توافق هسته‌ای را بررسی می‌کند. علی باقری کنی، معاون سیاسی وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی هم ساعاتی پس از انتشار مقاله بورل در صفحه توئیتر خود نوشت: «در طول هفته گذشته، تبادل‌نظرهای جدی و سازنده‌ای با طرف‌های مقابل پیرامون مذاکرات وین انجام شده و هماهنگ‌کننده، ایده‌های خود را برای جمع‌بندی مذاکرات ارائه کرده است. ما نیز ایده‌هایی برای جمع‌بندی مذاکرات هم از لحاظ شکلی و هم محتوایی داریم که به اشتراک گذاشته خواهد شد.»

شانس کم موفقیت پیشنهاد جدید

با این همه از روز گذشته خبرنگاران و تحلیلگرانی که از نزدیک جریان مذاکرات را دنبال می‌کنند، ادعا کردند که احتمالا جمهوری اسلامی با پیش‌نویس پیشنهادی جدید مخالفت خواهد کرد. علی هاشم و الیزابت هاگدورن، خبرنگاران المانیتور در گزارش خود اذعان کردند با توجه به عدم حل‌شدن اختلاف بر سر مساله سپاه پاسداران و تضمین‌های دولت آمریکا مبنی بر عدم خروج از توافق در آینده، احتمالا ایران منتظر بماند تا نتیجه انتخابات کنگره آمریکا در ماه نوامبر مشخص و به روندهای سیاسی در ایالات متحده پی ببرد. آنها همچنین از قول علی واعظ، مدیر پروژه ایران در گروه بحران بین‌المللی نوشته‌اند که پیشنهاد اتحادیه اروپا کمتر از انتظارات ایران است و بعید است شکاف‌های باقیمانده بین دو طرف را پر کند و رسیدن به فرمولی که در این مرحله رضایت هر دو طرف را جلب کند تقریبا بعید است. لارا روزن، خبرنگار آمریکایی هم از قول یک دیپلمات اروپایی نوشته: «ما در تلاش هستیم از طریق تمام ابزارهای ممکن بر روی اختلافات باقیمانده پل بزنیم؛ اما تاکنون هیچ پیشرفتی حاصل نشده است.» او پیش‌بینی کرده که بعید است این آخرین تلاش هم باعث نجات برجام شود و این پیشنهاد جدید هم شامل اصلاحاتی جزئی است که هیچ امتیاز اساسی برای طرفین ندارد. روز پنجشنبه، اکسیوس هم گزارش داده بود، برت مک‌گورک، هماهنگ‌کننده خاورمیانه‌ای کاخ سفید هم اذعان داشته «بسیار بعید» است که توافق هسته‌ای ۲۰۱۵ با ایران در آینده نزدیک احیا شود.

پرونده دیگری باز می‌شود؟

در شرایطی که مک گورک بر پرهیز آمریکا از تنش‌آلود کردن بیشتر اوضاع سخن گفته، بورل هم در مقاله اخیر خود اذعان داشته که در صورت شکست در مذاکرات، احتمال وقوع یک بحران امنیتی و هسته‌ای خطرناک تشدید می‌شود. با این شرایط او تصریح کرده که جز بازگشت ایران و آمریکا به برجام، «هیچ جایگزین جامع یا مؤثر دیگری را در دسترس نمی‌بیند.» در واقع به‌نظر می‌رسد نه‌تنها بورل و اتحادیه اروپا، در حال حاضر ایران و آمریکا نیز به رغم مصالحه تاکنون، برنامه و آمادگی برای شرایط عدم وجود توافق را ندارند؛ کما اینکه مک گورک هم در سخنان اخیر خود تأکید کرده بود که استراتژی کنونی آمریکا به‌دنبال حل نظامی این مناقشه نیست و مساله اصلی در واشنگتن این است که آیا ایالات متحده همچنان باید برای احیای توافق هسته‌ای ۲۰۱۵ تلاش کند یا به فشار برای یک توافق طولانی‌تر و قوی‌تر روی آورد. ادعا شده اخیرا رابرت مالی، مذاکره‌کننده ارشد دولت ایالات متحده در گفت‌وگوهای هسته‌ای برای مقامات اسرائیل پیام فرستاده که باور ندارد ایرانی‌ها متن پیشنهادی بورل را بپذیرند و از نظر او این توافق مرده است.